

POSUDEK

DISERTAČNÍ PRÁCE MARKÉTY HABERMANNOVÉ:

Analýza rozdílů osobnostní psychopatologie podle MCMI-III u mužů léčených pro závislost na alkoholu a jiných nealkoholových drogách

Posuzovaná práce se obecně vztahuje k vysoce aktuální a společensky mimořádně závažné problematice drogové a alkoholové závislosti, speciálně pak k odrazu těchto závislostí v osobnostní psychopatologii.

Práce má obvyklé členění na část literárně přehledovou (cca 70 stran) a část výzkumnou (cca 50 stran). K práci je také připojeno více než 40 stran příloh. Seznam použité literatury obsahuje kolem 70 položek, přibližně z jedné třetiny angloamerického původu.

Obsah literárně přehledové části se přimyká k tématu části výzkumné. První kapitola této části podává přehled psychologické problematiky závislosti na psychoaktivních látkách. Stručně jsou zde pojednány základní pojmy, typy závislostí, faktory jejich vzniku a hlavní výkladové modely; poněkud podrobněji jsou charakterizovány vybrané typy drog (alkohol a nealkoholové drogy) a jejich účinky. Obsáhlejší speciální podkapitola pak seznamuje se současným stavem léčby závislostí (systémový přístup podle Nešpora, význam a druhy psychoterapie; z typů ústavní léčby se tu právem věnuje větší pozornost léčbě ústavní, neboť v léčebenském prostředí (v PL v Praze Bohnicích) autorka uskutečnila svou výzkumnou studii. Celá první kapitola má převážně informativní charakter; svůj výklad zde autorka přirozeně opírá o prostudovanou literaturu a autorčin přínos spočívá pouze v přehlednosti a obsahové vyváženosti dílčích témat, týkajících se předmětu vlastního výzkumu.

Osmnáctistránková druhá kapitola literárně přehledové části představuje druhý směr („vektor“), tentokrát výlučně psychologicko-metodologický, který v kombinaci s tematikou první kapitoly následně vyústí (jako „rezultanta“) v obsahu kapitoly třetí. Ve druhé kapitole pod názvem „K psychologii a psychopatologii osobnosti“ totiž autorka nastiňuje dosud převládající výklad pojmu osobnost a zejména současné, nové pojetí poruch osobnosti a jejich klasifikace. Správně zde autorka vyzdvihuje přínos Millonův, ale zde bylo možno výklad podstatně rozšířit o další autory a vůbec přesvědčivěji argumentovat pro nové pojetí poruch osobnosti. Jde tu totiž o závažný posun od kategoriálního pojetí poruch osobnosti k pojetí dimenzionálnímu, se zásadně odlišnými důsledky pro účely klasifikace a diagnostiky těchto poruch. K důležitým autorům patří mj. Thomas A. Widiger (a jeho spolupracovníci), hojně publikující v u nás dostupném časopise *Journal of Personality Disorders* a v dalších periodikách, včetně *American Psychologist*, *Journal of Personality Assessment* aj. Další významnou osobností je C. R. Cloninger se svým sedmifaktorovým modelem a k novým (dosud neověřeným) perspektivám klasifikace poruch osobnosti patří i lexikálně založený pětifaktorový model (Big Five), kterému se u nás systematicky věnuje Martina Hřebíčková.

Pokud se bude autorka i v budoucnosti věnovat poruchám osobnosti, rozhodně ji doporučuji sledovat nejnovější literaturu v této oblasti v originálech a nespokojovat se jen s výklady pocházejícími od českých autorů. Úroveň autorů, na kterých je autorka disertace silně závislá (Praško, Preiss), ovšem ani v nejmenším nezpochybňuji.

Třetí kapitola představuje logické spojení tematiky první a druhé kapitoly. Evidentním přínosem autorky je shrnutí poznatků o osobnostních charakteristikách obou druhů závislostí (alkoholika a drogově závislého), jak je autorka shromáždila z dostupné literatury. Přímou spojku s výzkumnou částí tvoří přehled studií používajících Millonovu metodu MCMI. Tuto třetí kapitolu literárně přehledové části hodnotím jako velmi zdařilou, vhodně navozující výzkumnou část disertační práce.

Výzkumná část práce má solidní úroveň. Klade si skromný cíl – zmapovat osobnostní patologii obou sledovaných skupin závislých a tento cíl vcelku dostatečně splňuje. Zvolená metodika je adekvátní a odpovídá současnému trendu v přístupu k osobnostním poruchám. Samostatným přínosem je přezkoušení třetí verze Millonova dotazníku MCMI-III, přeložené M. Preissem. Metodiku vhodně doplňuje sebesposuzovací dotazník SYMPRO (autor L. Kubička), zde použitý ve dvou variantách (pro alkoholiky a pro drogově závislé).

Dosažené výsledky se opírají o důkladné a adekvátní statistické zpracování získaných dat. Účelně též byla v autorčině studii kombinována metodologie kvantitativní s některými prvky kvalitativního přístupu. Zvláštního uznání si zaslouží bohatá dokumentace obsažená v textu a v přílohách.

K možným výhradám a event. námitkám se vyslovuje sama autorka v obsáhlé a logicky členěné kapitole Diskuse. Je to právě tato kapitola, kde autorka bezpečně prokázala schopnosti k systematické tvořivé práci v oboru. Významným rysem předložené práce je umírněnost až skromnost, s jakou autorka prezentuje a hodnotí dosažené výsledky.

Přestože se autorka již v práci vyslovuje k možným námitkám, doporučuji, aby se při obhajobě své práce pokusila znovu stručně odpovědět na tuto otázku:

Připusťme, že se na výsledcích dotazníkového šetření (hlavně ve skupině drogově závislých) podílejí další nesledované faktory, jako je druh návykové látky, délka a závažnost návyku, počet a délka hospitalizací, okolnosti životní situace pacienta atd. Obě skupiny se navíc významně liší věkovým rozložením (průměrným věkem). Jsme v takovém případě oprávněni interpretovat rozdíly mezi oběma skupinami v termínech osobnostní psychopatologie?

Závěrem konstatuji, že předložená práce bezpečně splňuje požadavky kladené na disertační práce a doporučuji ji proto k obhajobě

V Praze dne 25. července 2007

Doc. PhDr. Jan Srnec, CSc.